

Vispārējie principi, kuri jāievēro atļauto veselīguma norāžu formulējumu pielāgošanā.

Dalībvalstu ekspertu, kas piedalījās Eiropas Komisijas darba grupā par uzturvērtības un veselīguma norādēm, izstrādātās rekomendācijas.

Šie vispārējie principi pirmo reizi tika prezentēti neoficiālajā sanāksmē Briselē 2012.gada 19.jūnijā. Eksperti no 17 dalībvalstīm¹ tikās, lai apspriestu vienotu pieeju pārtikas uzņēmēju (turpmāk - uzņēmēji) konsultēšanā par elastīgumu veselīguma norāžu formulējumos. Šī dokumenta ieteikumi attiecas tikai uz vispārējiem principiem, par kuriem jau bija panākta vienošanās. Sanāksmē diskusija notika angļu valodā, tādēļ iespējams, ka šajā dokumentā sniegtos piemērus ir nepieciešams pielāgot arī citām valodām.

Par ieteikumiem dalībvalstu eksperti vienojās 2012.gada decembrī. Tomēr ir jāņem vērā, ka dažu dalībvalstu kompetentās iestādes, iespējams, ir jau izstrādājušas sīkākas valsts rekomendācijas par elastību veselīguma norāžu formulējumos.

Ievads

Regulas Nr.432/2012 (9) apsvērumā ir noteikts: "Viens no Regulas (EK) Nr.1924/2006 mērķiem ir nodrošināt, lai veselīguma norādes būtu patiesas, skaidras, uzticamas un lietderīgas patērētājam. Tāpēc jāņem vērā šādu norāžu formulējums un noformējums. Ja norāžu formulējums patērētājiem nozīmē to pašu, ko atļautā veselīguma norāde, jo tas norāda, ka pastāv tāda pati saikne starp pārtikas produktu kategoriju, pārtikas produktu vai kādu tā sastāvdaļu un veselību, uz norādēm jāattiecinā tādi paši izmantošanas nosacījumi, kādi norādīti attiecībā uz atļautajām veselīguma norādēm". ES uzturvērtības un veselīguma norāžu reģistra (turpmāk - Reģistrs) lietošanas noteikumi skaidro, ka uz pārtikas produktiem ir iespējams dažāds formulējums, jo tā mērķis ir veicināt patērētāju izpratni, ņemot vērā valodas un kultūras variācijas un mērķa grupu.

Dokumenta mērķis ir noteikt principus, kas būtu jāievēro, lietojot atļautās veselīguma norādes (turpmāk - VN) gadījumos, ja to formulējums nav tieši tāds kā atļautajām VN. Tie paši principi jāievēro, izmantojot atļautās norādes komerciālā komunikācijā - marķējumā, noformējumā, reklāmā un masu saziņas līdzekļos, tostarp tīmekļa vietnēs, radio un televīzijā.

Ieteikumi

Vispārīgi, mēs uzņēmējiem iesakām VN izmantot tik tuvu cik vien iespējams apstiprinātajam formulējumam. Tas nodrošinās, ka patērētājiem tiek sniegta atbilstoša informācija un tai vajadzētu palīdzēt uzraudzības iestāžu darbiniekiem novērtēt, vai norādes tiek izmantotas saskaņā ar likumdošanas prasībām.

¹ Austrija, Beļģija, Dānija, Somija, Francija, Vācija, Igaunija, Ungārija, Īrija, Lietuva, Luksemburga, Nīderlande, Norvēģija, Polija, Portugāle, Zviedrija, Apvienotā Karaliste.

1) Jānodrošina, lai patērētājiem pielāgotajam formulējumam ir tāda pati nozīme kā apstiprinātajam formulējumam:

Ja VN formulējums ir pielāgots, pirmais princips, kas būtu jāievēro, tas, lai pielāgotais formulējums patērētājam nozīmē to pašu, ko Reģistrā apstiprinātā zinātniski pamatotā veselīguma norāde. Ir svarīgi, lai pielāgotais formulējums nozīmētu to pašu saikni starp pārtikas kategoriju, pārtikas produktu vai kādu no tā sastāvdaļām un veselību.

Praksē tas nozīmē, ka šī norāde nedrīkst būt "spēcīgāka/stiprāka" kā atļautā VN. Ir svarīgi, ka VN formulējums nav izteikts kā ārstnieciskā norāde. Turklāt svarīgi ir arī tas, ka norādi nedrīkst noformēt tā, lai tā kļūtu maldinoša.

Sekojošā piemērā "X" attiecas uz pārtikas sastāvdaļu, piemēram, uz kādu uzturvielu. Piemēram, norāde "*X veicina normālu imūnsistēmas darbību*". Šādā gadījumā būtu attaisnojams, ka vārdu "veicina" varētu aizstāt, piemēram, ar "X ir būtiska loma normālas imūnsistēmas darbības uzturēšanā" vai "X palīdz nodrošināt normālu imūnsistēmas darbību" vai "X palīdz uzturēt normālu imūnsistēmas darbību".

Tomēr, nav pieņemami teikt, ka "X stimulē imūnsistēmas normālu darbību" vai "X optimizē imūnsistēmas normālu darbību".

Turpinot piemēru, varētu lietot arī šādus formulējumus aizvietojojt vārdus „normāla darbība”:

"X veicina normālu imūnsistēmas darbību" vai "X palīdz uzturēt normālu imūnsistēmu.

Līdzīgi apstiprinātai VN "X palīdz uzturēt ādas veselību", to varētu pielāgot šādi: "X veicina veselīgas ādas uzturēšanu" vai "X palīdz nodrošināt veselīgas ādas uzturēšanu".

Tomēr nav pieņemami teikt: "X palīdz stimulēt imūnsistēmas normālu darbību " vai "X palīdz optimizēt veselīgas ādas uzturēšanu."

Galū galā, uzņēmējiem jāspēj pamatot, ka pielāgotais formulējums ir ar tādu pašu nozīmi kā apstiprinātā VN un ka tas joprojām atspoguļo zinātniskos pierādījumus, ar kuriem apstiprinātā VN bija pamatota. Uzņēmējiem būtu jāņem vērā Regulas Nr.1924/2006 5. panta 2.punkts, kas nosaka, ka VN ir pieļaujamas tikai tad, ja vidusmēra patērētājs var saprast labvēlīgo ietekmi, kas pausta norādē.

2) Termina „normāls” izmantošana

Jēdziens "normāls" parādās Regulas Nr.432/2012 angļu valodas tekstā daudzām atļautajām VN. Dažos gadījumos tā ir daļa no apstiprinātajiem formulējumiem, ko pamatojusi Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde (turpmāk - EFSA), citos gadījumos dalībvalstu pārstāvji, Eiropas Komisija un EFSA vienojās, ka tos būtu jāiekļauj VN formulējumos. Tādēļ būtu jā saglabā pamatotā redakcija, to nedrīkst aizstāt ar citu terminu vai izņemt. Tomēr jēdziens "normāls" nav iekļauts visu valodu versijās.

Regulā un dažās Eiropas valodās* tādi vārdi kā "veselīgs" vai "pareizs" tiek lietoti jēdziena „normāls” vietā. Visos gadījumos galvenais princips ir tāds, ka, ja tiek izmantots pielāgots formulējums, tam ir jābūt tādai pašai nozīmei patērētājam kā apstiprinātajai VN un jāpierāda tā pati saikne starp pārtikas produktu kategoriju, pārtikas produktu vai tā sastāvdaļām un veselību.

3) Saikne starp norādīto iedarbību un iedarbību ietekmējošo uzturvielu, vielu, pārtikas produktu vai pārtikas kategoriju.

Reģistra formulējumi un nosacījumi nosaka, ka VN būtu attiecināmas tikai uz uzturvielu, vielu, pārtikas produktu vai pārtikas produktu kategoriju, kuriem tās ir apstiprinātas, **bet nevis uz produktu, kas tos satur**. Tas ir tādēļ, ka apstiprinātās VN apraksta īpašu veselības saikni, ko EFSA pamatojusi ar zinātniskiem pierādījumiem.

Piemēram, apstiprinātai VN "X veicina normālu imūnās sistēmas darbību". Attiecībā uz produktu Y, kas satur attiecīgo uzturvielas X daudzumu, būtu pieņemami teikt: "X veicina normālu imūnsistēmas darbību" vai "Y satur X, kas veicina normālu imūnsistēmas darbību”.

Tomēr nav pieņemami teikt: "Y veicina normālu imūnsistēmas darbību" vai "Y veicina normālu imūnsistēmas darbību. Y satur X", jo šajā gadījumā nav skaidras saiknes starp X un norādīto ietekmi uz veselību.

Ja pārtikas produkts satur divus komponentus, kuriem ir apstiprinātas VN, uzņēmējiem jāuzmanās, lai izvairītos no maldinošas prakses.

Gadījumā, ja produkts satur vitamīnus B6, B12 un C, ir pieņemami teikt „Vitamīnu (B6, B12 un C) maisījums veicina noguruma, nespēka samazināšanu un normālu imūnsistēmas darbību". Tas ir tādēļ, ka individuāla veselības saikne ir acīmredzama un visi trīs vitamīni ir atbildīgi par katru no norādītajām ietekmēm.

Tomēr, produktiem, kas satur *dokosaheksānskābi* (DHA) un *eikozānpentaēnskābi* (EPA) un kur atļautās veselīguma norādes ir šādas: "EPA un DHA veicina normālu sirds darbību", "DHA palīdz uzturēt normālu smadzeņu darbību" un "DHA palīdz uzturēt normālu redzi", būtu maldinoši apgalvot, ka: "DHA un EPA veicina normālu sirds darbību, palīdz uzturēt normālu smadzeņu darbību un redzi."

Līdzīgi, ja produkts satur biotīnu, folātus un niacīnu, nebūtu pieņemami teikt: "Vitamīnu maisījums, kas veicina normālu imūnās un nervu sistēmas darbību un palīdz uzturēt veselīgu ādu". Tas ir tādēļ, ka atsevišķas veselības saiknes nav skaidras un pierādāmas, un šāds formulējums būs maldinošs, jo apgalvo, ka visi trīs vitamīni ir atbildīgi par katru norādīto ietekmi.

4) Īpaši apsvērumi attiecībā uz veselīguma norādēm uztura bagātinātājiem

Direktīvas 2002/46/EK 6. pants (3) nosaka, ka UB marķējumā norāda uzturvielu kategoriju vai uzturvielu vai vielu nosaukumus, kas raksturo produktu vai norāda uz šo vielu vai uzturvielu izcelsmi.

* regulas tulkojumā latviešu valodā ir lietots termins „normāls”

Ja UB nosaukums ir "Skrimslis" un par to marķējumā norādīts: "Skrimslis - satur hondroitīnu, C vitamīnu. C vitamīns veicina normālu kolagēna veidošanos, kas nepieciešams normālai skrimšļu darbībai", tad šāda veida teksts varētu tikt uzskatīts kā tāds, kas apgalvo, ka "Hondroitīns, kā arī C vitamīns, veicina skrimšļa normālu darbību. Tomēr formulējums nav korekts, jo hondroitīnam veselīguma norāde nav atļauta, tādēļ to varētu uzskatīt par maldinošu.

Tomēr, ja UB marķējumā norādīts: "Satur Hondroitīnu un C vitamīnu. "Skrimslis" - C vitamīns veicina normālu kolagēna veidošanos, kas nepieciešams normālai skrimšļa darbībai", minētais formulējums varētu būt pieņemams, jo VN ir nepārprotami saistīta tikai ar C vitamīnu

Šajā piemērā "Satur Hondroitīnu un C vitamīnu" VN var uzskatīt par atbilstošu Direktīvas 2002/46/EK par uztura bagātinātājiem 6. panta (3) (a) prasībām. Tā kā minētā norāde ir obligāta uztura bagātinātājiem, tā būtu jāizslēdz no Regulas Nr.1924/2006 2.panta 2.punkta (1) apakšpunkta piemērošanas. Līdzīgi kā cita obligātā marķējumā norādāmā informācija, piemēram, sastāvdaļu saraksts un uzturvielu norādes (uzturvielu tabula). Tomēr uzturvielas (-u) / vielas (-u) nosaukumus ir nepieciešams norādīt etiķetē tikai vienu reizi, lai izpildītu Direktīvas 2002/46/EK 6.panta (3) (a) prasību tādēļ, ja hondroitīns tiek uzsvērts uz etiķetes vēl reizi, tad to var uzskatīt par uzturvērtības norādi (piemēram, kā norādi "satur"). Šādus gadījumus būtu nepieciešams rūpīgi izvērtēt.

Šis ir piemērs, ka norādes konteksts un kopējais noformējums ir ļoti svarīgs. Lēmumu par to, vai norāde ir pieņemama, nepieciešams pieņemt katrā atsevišķā gadījumā.

5) Vispārīgu, nekonkrētu veselīguma norāžu noformējums

Regulas Nr.1924/2006 10.pants 3.punkts nosaka, ka atsauci uz uzturvielas vai pārtikas produkta vispārēju, nekonkrētu labvēlīgu ietekmi uz labu vispārējo veselību, labsajūtu, var izdarīt tikai kopā ar īpašu veselīguma norādi, kas noteiktas Regulas Nr.1924/2006 13. vai 14. pantā (vispārīgā rakstura VN drīkst lietot tikai ar īpašajām VN).

Tā, piemēram, ja norāde ir formulēta šādi: "Labs jūsu ādai" uz produkta iepakojuma virsmas (produkts "Y", kas satur vielu "X"), būtu pieņemami pasniegt to kā: "Labs jūsu ādai" - X palīdz saglabāt veselīgu ādu" vai "Labs jūsu ādai" - Y satur X, kas veicina veselīgas ādas uzturēšanu"

6) Tirdzniecības zīmes, zīmolvārdu vai brīvi izvēlētu nosaukumu lietošana

Ja termins "Labs jūsu ādai" ir preču zīme, zīmolvārds vai brīvi izvēlēts produkta tirdzniecības nosaukums, nosacījumi, kas izklāstīti šo rekomendāciju 5) punktā, arī tiek piemēroti.

7) Atsauce uz izteikumiem no EFSA atzinumiem

Ir vilinoši izvēlēties teikumus vai frāzes no EFSA atzinuma, lai pielāgotu atļauto veselīguma norāžu formulējumus, tomēr to jādara ar īpašu piesardzību, jo tas varētu palielināt risku sagrozīt VN nozīmi

Piemēram, būtu maldinoši aizvietojoat atļauto Regulas Nr.1924/2006 13.panta (1) (a) noteikto norādi "varš palīdz nodrošināt normālu enerģijas ieguves vielmaiņu" ar "varš veicina normālu tauku sašķelšanu taukaudos" (EFSA Vēstnesis, 7 (9) 1211), jo to varētu interpretēt kā 13.pantā (1) (b) noteiktās prasības attiecībā uz VN, kas ir saistītas ar notievēšanas vai svāra zuduma ietekmi.

Dažos EFSA atzinumos iekļautas atsauces uz slimības riska samazināšanu. Tādēļ pielāgotajos veselīguma norāžu formulējumos nebūtu jāiekļauj atsauce uz atsevišķu slimības simptomu samazināšanu, jo tas padarītu VN maldinošu un nozīmētu, ka VN tiek interpretēta kā ārstnieciska norāde.

Līdz ar to nebūtu pieņemams grozīt apstiprināto VN "Vitamīns A palīdz uzturēt normālu redzi" uz "bez atbilstoša A vitamīna līmeņa tīklenes nūjiņu darbība krēslā kļūst apdraudēta, radot samazinātu redzes adaptāciju tumsai jeb vistas aklumu" (EFSA Vēstnesis 2009 7 (9): 1221).

Daudzos gadījumos, EFSA atzinumos ir izskatītas vairākas līdzīgas veselīguma norādes / veselības saiknes, kas tika ierosinātas sākotnējos pieteikumos; gadījumos, kad ir ierosinātas individuālās veselīguma norādes / veselības saiknes, tās ir uzskaitītas EFSA atzinuma pielikumā. Ja īpašas veselības saiknes ir pamatotas ar zinātniskiem pierādījumiem, EFSA atzinums skaidri norāda atbilstošu veselīguma norādes formulējumu. Tomēr tas nenozīmē, ka visi VN formulējumi, kas bija ierosināti sākotnēji, tiek apstiprināti, tādēļ tos nedrīkst lietot, lai pielāgotu jau atļauto VN tekstu.

Lai to ilustrētu, izskatīsim atļauto veselīguma norādi "C vitamīns veicina šūnu aizsardzību pret oksidatīvo stresu"; (EFSA Vēstnesis 2009 7 (9): 1226); tas nebūtu pieņemams, lai aizstātu šo formulējumu ar "antioksidatīvie vitamīni un minerālvielas darbojas pret novecošanos veicinošu brīvo radikāļu rašanos ", kas bija viens no sākotnēji ierosinātās VN formulējuma.

2012. gada decembris

Neoficiāls tulkojums